

УДК 911:339.92(477.82)

DOI <https://doi.org/10.32782/geochasvnu.2025.5.11>

Ірина Мандрик

кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри економічної та соціальної географії,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
mandryk2008@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9760-0130>

Ярослава Сосницька

кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри економічної та соціальної географії,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
yaroslava.sosnitska@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7341-8801>

Лариса Маковецька

кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри економічної та соціальної географії,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
maklora@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9305-7326>

**СУЧАСНИЙ СТАН ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ УКРАЇНИ:
РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ**

Анотація. Досліджено сучасні особливості зовнішньої торгівлі товарами в розрізі регіонів України в умовах воєнного стану. Показано негативний вплив російської агресії на динаміку зовнішньої торгівлі в регіонах України. Проаналізовано показники експорту та імпорту товарів у розрізі адміністративних областей України за 2023 р., визначено частку регіонів України в загальному обсязі експорту та імпорту. Виявлено, що в Україні існують значні регіональні відмінності та диспропорції в обсягах зовнішньої торгівлі товарами, які значно посилюються в умовах війни. Встановлено, що лідером за експортом та імпортом товарів залишається місто Київ. Визначено адміністративні області, зовнішня торгівля товарами яких найбільше постраждала через активні бойові дії, часткову або повну окупацію. Розраховано коефіцієнт покриття експорту імпортом для регіонів України та проведено їх групування за цим показником із метою виявлення найбільш проблемних регіонів із позицій експорту товарів.

Ключові слова: зовнішня торгівля товарами, експорт, імпорт, регіон, адміністративна область, Україна.

Mandryk Iryna, Sosnitska Yaroslava, Makovetska Larisa. CURRENT STATE OF FOREIGN TRADE IN GOODS OF UKRAINE: REGIONAL ASPECT

Abstract. The current features of foreign trade in goods in the context of regions of Ukraine under martial law are studied. The study is based on a systematic approach using such general scientific methods as analysis and synthesis, mathematical-statistical, comparative-geographical, historical, generalization, systematization, etc. To clearly display the results of the study, cartographic and graphical methods were used. The negative impact of Russian aggression on the dynamics of foreign trade in goods in the regions of Ukraine is shown. The indicators of export and import of goods in the context of administrative regions of Ukraine for 2023 and in comparison with 2022 are analyzed. It was found that in 2023, compared to the previous year, a significant decrease in the volume of exports of goods was observed in almost all regions of Ukraine, with the exception of Vinnytsia and Chernihiv. The share of each region of Ukraine in the total volume of exports and imports of goods was calculated. Based on the calculations, it was found that in Ukraine there are significant regional differences and disproportions in the volumes of foreign trade in goods, which significantly increased during the war. It was established that the leader in exports and imports of goods remains the city of Kyiv, which accounts for more than a quarter of all exports and almost half of all imports of goods in Ukraine. The regions whose foreign trade in goods suffered the most due to active hostilities, partial or full occupation (Luhansk, Donetsk, Kherson, Mykolaiv, Zaporizhia regions) were named. The export-import coverage ratio for the regions of Ukraine was calculated and they were grouped according to this indicator into 5 groups in order to identify the most problematic regions in terms of exports of goods. The regions

with the lowest coefficient value (less than 0.50) include Luhansk, Volyn, Zhytomyr, Kyiv, Lviv, Chernivtsi regions and the city of Kyiv. The highest export-import coverage ratio (over 2.00) is characteristic of Donetsk, Kirovohrad and Chernihiv regions.

Key words: foreign trade in goods, export, import, region, administrative region, Ukraine.

Актуальність теми дослідження. Зовнішня торгівля товарами є важливим складником зовнішньоекономічної діяльності будь-якої країни світу. Однак можна стверджувати, що сучасний етап розвитку світового господарства характеризується зростанням ролі регіонів, які на світовому ринку є не тільки елементами національних економік, а й повноправними суб'єктами зовнішньоекономічних відносин. Це твердження стосується й України, де, незважаючи на воєнні дії, спричинені повномасштабним вторгненням російської федерації, більшість регіонів здійснюють зовнішньоторговельну діяльність. Однак вони значно відрізняються за обсягами та структурою зовнішньої торгівлі товарами. А в умовах воєнного стану ці відмінності та диспропорції між регіонами ще більше посилюються, що зумовлює актуальність дослідження цієї проблеми з позицій суспільної географії.

Стан вивчення питання з аналізом основних праць. Для вивчення просторових аспектів зовнішньоторговельної діяльності країн доцільним є застосування моделей «нової економічної географії», які викладено в працях М. Фуджіти [18], П. Кругмана [19], М. Портера [21], Дж. Тінбергена [22] та інших науковців.

У сучасній вітчизняній науковій літературі основна увага приділяється економічному аналізу зовнішньої торгівлі товарами України. Зокрема Т. Батракова та С. Фоменко аналізують сучасний стан зовнішньої торгівлі України в умовах економічної нестабільності [3]. Стан зовнішньої торгівлі в регіонах України проаналізовано в публікаціях В. Лапшина та В. Кузніченко [11; 12], О. Соколовської [16], М. Шемчук [17]. І. Бабець досліджує зовнішньоторговельну безпеку регіонів України [1; 2]. Статтю М. Карп'як і Н. Попадинець присвячено дослідженню зовнішньоекономічної діяльності регіонів України в умовах російської агресії [8]. В. Ксендзук, Т. Власюк та І. Сергієнко надали оцінку впливу наслідків війни на розвиток зовнішньої торгівлі товарами на урбанізованих територіях України [9]. Аналіз зовнішньої торгівлі товарами в окремих регіонах України здійснено в наукових статтях І. Гаврилюк й О. Булик [5], А. Завгороднього [7], Ю. Пічугіної, О. Гусенко та Ю. Максимової [13], Т. Савонік [15]. Натомість суспільно-географічних досліджень із цієї тематики небагато. З позицій суспільної географії зовнішньоекономічні та зовнішньоторговельні зв'язки України та її регіонів розглянуто в працях О. Гладкого [5], Я. Олійника та В. Ободовської [12], Н. Прицюк [14]. Просторові особливості товарної торгівлі регіонів України з Францією досліджено в статті С. Пугача, В. Лажніка та І. Мандрик [20]. Однак суспільно-географічні дослідження зовнішньої торгівлі товарами України в розрізі регіонів в умовах воєнного стану в науковій літературі не представлено, що й зумовило вибір теми наукової розвідки.

Мета та завдання дослідження. Мета статті – виявити регіональні відмінності в обсягах зовнішньої торгівлі товарами України в сучасних умовах воєнного стану. Відповідно до мети поставлено такі завдання: показати негативний вплив російської агресії на динаміку та обсяги зовнішньої торгівлі товарами регіонів України у 2022–2023 рр. порівняно з довоєнним 2021 р.; проаналізувати показники експорту та імпорту товарів у розрізі адміністративних областей України за 2023 р.; визначити частку регіонів України в загальному обсязі експорту та імпорту товарів; провести групування областей України за розрахованим коефіцієнтом покриття експорту імпортом із метою виявлення найбільш проблемних регіонів із позиції експорту товарів.

Методи та матеріали дослідження. Дослідження зовнішньої торгівлі товарами в розрізі адміністративних областей України проводилося на основі системного підходу із застосуванням загальнонаукових методів. У роботі використано такі методи дослідження: аналізу та синтезу, математико-статистичний, порівняльно-географічний, історичний, узагальнення, сис-

тематизації та ін. Задля наочного відображення результатів дослідження застосовано картографічний та графічний методи. Суспільно-географічне дослідження регіональних особливостей зовнішньої торгівлі товарами України проведено на основі аналізу аналітико-статистичних матеріалів Державної служби статистики України.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Повномасштабна російська агресія стала основним чинником зменшення обсягів зовнішньої торгівлі товарами України. За даними Державної служби статистики України, експорт усіх видів товарів стрімко впав у 2022 р. порівняно з 2021 р. з 68,1 млрд дол. США до 44,2 млрд дол. США, тобто на 35,1%. У 2023 р. ситуація не стала кращою. Так, у 2023 р. експорт товарів становив 36,2 млрд дол. США, або 82,0% порівняно із 2022 р., імпорт – 63,6 млрд дол. США (114,9% від рівня 2022 р.). Негативне сальдо торгівлі товарами у 2023 р. становило 27,4 млрд дол. США, тоді як у 2021 р. сальдо торгівлі становило –4,7 млрд дол. США (дані наведено без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться бойові дії) [6].

Активні бойові дії, окупація частини території України, ракетні обстріли, порушення логістики призвели до руйнування або суттєвого зниження виробничого потенціалу експортно-орієнтованих галузей економіки, що вплинуло на істотне скорочення експорту товарів у більшості регіонів України у 2022–2023 рр. порівняно з довоєнним 2021 р. (табл. 1). Зокрема, у 2022–2023 рр. порівняно з 2021 р. майже в усіх областях України спостерігається зменшення обсягів експорту товарів, за винятком Вінницької та Черкаської областей, де експорт дещо зріс. Найбільший спад експорту характерний для тих територій, які повністю або частково окуповані або на яких ведуться активні бойові дії. Зокрема, у 2023 р. порівняно з 2021 р. експорт товарів зменшився в Донецькій області на 97,2%, Херсонській – на 95%, Миколаївській – на 68,6%, Запорізькій – на 68,1%, Дніпропетровській – на 61,5%, а у Луганській області експортна діяльність не здійснюється через її майже повну окупацію.

Натомість у багатьох західних і центральних областях України у 2023 р. порівняно з 2021–2022 р. спостерігається значне збільшення імпорту товарів. Зокрема, у 2023 р. порівняно з 2021 р. найбільше зростання імпорту фіксується у Вінницькій (на 58,8%), Житомирській (на 50,0%), Волинській (на 30,8%), та Львівській (на 17,2%) областях. У м. Києві у 2023 р. на 27% збільшився обсяг імпорту порівняно з 2022 р. Це можна пояснити збільшенням чисельності населення за рахунок біженців зі східних і південних регіонів України, а також релокацією багатьох підприємств. Натомість у прифронтових, тимчасово окупованих регіонах обсяги імпорту значно зменшилися, що пов'язано з бойовими діями (табл. 1).

В умовах воєнного стану посилилися регіональні диспропорції в обсягах зовнішньої торгівлі товарами. Аналіз статистичних даних Державної служби статистики України свідчить про значні регіональні відмінності в обсягах зовнішньої торгівлі товарами (рис. 1 та 5). Відразу відзначається різке домінування м. Києва – 9400,1 млн дол. США, що становить 26,0% від загального експорту товарів. Друге місце займає Дніпропетровська область із загальним обсягом експорту товарів на суму 4696,4 млн дол. США (13,0%). Наступну групу становлять регіони, частка яких в експорті країни становить від 5,0% до 10,0%. Це такі області, як Львівська, Київська та Одеська. Частка всіх інших областей України в загальному експорті товарів становить менше 5,0% (рис. 2). Найменшою є частка тих областей, території яких повністю або частково окуповані російською федерацією. Зокрема, частки Херсонської і Донецької областей у загальному експорті товарів України становлять відповідно 0,1% і 0,6%, тоді як частка Луганської області знизилася практично до 0,0% через майже повну окупацію її території (рис. 2).

Щодо імпорту товарів, то загалом по Україні у 2023 р. він збільшився на 15% порівняно з 2022 р. У регіональному розрізі майже половина всього імпорту товарів припадає на м. Київ – 27 980,9 млн дол. США (44% від загального імпорту товарів) (рис. 3 і 4).

Таблиця 1

Регіональні обсяги зовнішньої торгівлі товарами України у 2021–2023 рр.

Регіон	Роки								
	2021			2022			2023		
	Експорт, млрд дол.	Імпорт, млрд дол.	Сальдо торгівлі, млрд дол.	Експорт, млрд дол.	Імпорт, млрд дол.	Сальдо торгівлі, млрд дол.	Експорт, млрд дол.	Імпорт, млрд дол.	Сальдо торгівлі, млрд дол.
Україна	68,1	72,8	-4,7	44,2	55,3	-11,1	36,2	63,6	-27,4
Вінницька	1,3	0,7	0,6	1,6	0,6	1,0	1,7	0,9	0,8
Волинська	0,8	1,8	-1,0	1,1	2,0	-0,9	0,8	2,6	-1,8
Дніпропетровська	12,2	5,9	6,3	6,3	4,0	2,3	4,7	4,4	0,3
Донецька	7,0	1,9	5,1	0,3	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1
Житомирська	0,8	0,7	0,1	0,7	1,2	-0,5	0,5	1,4	-0,9
Закарпатська	1,7	1,7	0,0	2,0	1,6	0,4	1,4	1,4	0,0
Запорізька	4,7	2,0	2,7	2,8	1,2	1,6	1,5	0,8	0,7
Івано-Франківська	1,2	1,0	0,2	0,9	0,6	0,3	0,6	0,5	0,1
Київська	2,6	5,6	-3,0	2,1	3,6	-1,5	1,8	4,6	-2,8
Кіровоградська	1,0	0,3	0,7	0,9	0,2	0,7	0,8	0,3	0,5
Луганська	0,2	0,3	-0,1	0,008	0,01	-0,002	0,0	0,0	0,0
Львівська	2,9	4,8	-1,9	3,0	5,4	-2,4	2,6	5,8	-3,2
Миколаївська	3,5	1,2	2,3	1,6	0,7	0,9	1,1	0,5	0,6
Одеська	1,7	2,3	-0,6	2,4	2,1	0,3	1,8	2,4	-0,6
Полтавська	3,2	1,9	1,3	1,9	1,2	0,7	1,4	0,9	0,5
Рівненська	0,7	0,6	0,1	0,7	0,6	0,1	0,6	0,7	-0,1
Сумська	1,1	0,9	0,2	0,7	0,6	0,1	0,7	0,5	0,2
Тернопільська	0,7	0,5	0,2	0,8	0,5	0,3	0,7	0,6	0,1
Харківська	1,8	2,4	-0,6	0,9	1,3	-0,4	0,8	1,5	-0,7
Херсонська	0,4	0,3	0,1	0,06	0,04	0,02	0,0	0,2	-0,2
Хмельницька	0,9	0,6	0,3	0,8	0,7	0,1	0,8	0,7	0,1
Черкаська	0,9	1,1	-0,2	1,3	0,6	0,7	1,2	0,7	0,5
Чернівецька	0,2	0,2	0,0	0,3	0,5	-0,2	0,2	0,5	-0,3
Чернігівська	1,2	0,5	0,7	0,7	0,3	0,4	0,9	0,3	0,6
м. Київ	15,3	31,0	-15,7	10,5	22,0	-11,5	9,4	28,0	-18,6

Джерело: складено й розраховано за даними Державної служби статистики України [6]

Усі інші області України значно відстають від м. Києва за цим показником. Лише у Львівській, Київській та Дніпропетровській областях частка імпорту товарів у загальних обсягах імпорту перевищує 5,0%. В інших областях України цей показник коливається від 0,4% (Кіровоградська і Чернігівська області) до 4,1% у Волинській області (рис. 4). У Луганській області через тимчасову окупацію на її території імпорتنі операції теж практично не здійснюються.

Важливим показником, що характеризує співвідношення вартісних показників експорту та імпорту товарів, є коефіцієнт покриття експорту імпортом. Критичне значення показника дорівнює 1 (або 100%), а його значення менше 1 вказує на перевищення імпорту над експортом, тобто про від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі. За нашими розрахунками, у 2023 р. коефіцієнт покриття експортом імпорту товарів в Україні становив 0,57 (у 2022 р. – 0,80, у 2021 р. – 0,94), що свідчить про значне переважання імпорту над експортом. У регіональному розрізі цей показник коливається від 0,19 (Луганська обл.) до 3,32 (Донецька обл.) (рис. 5).

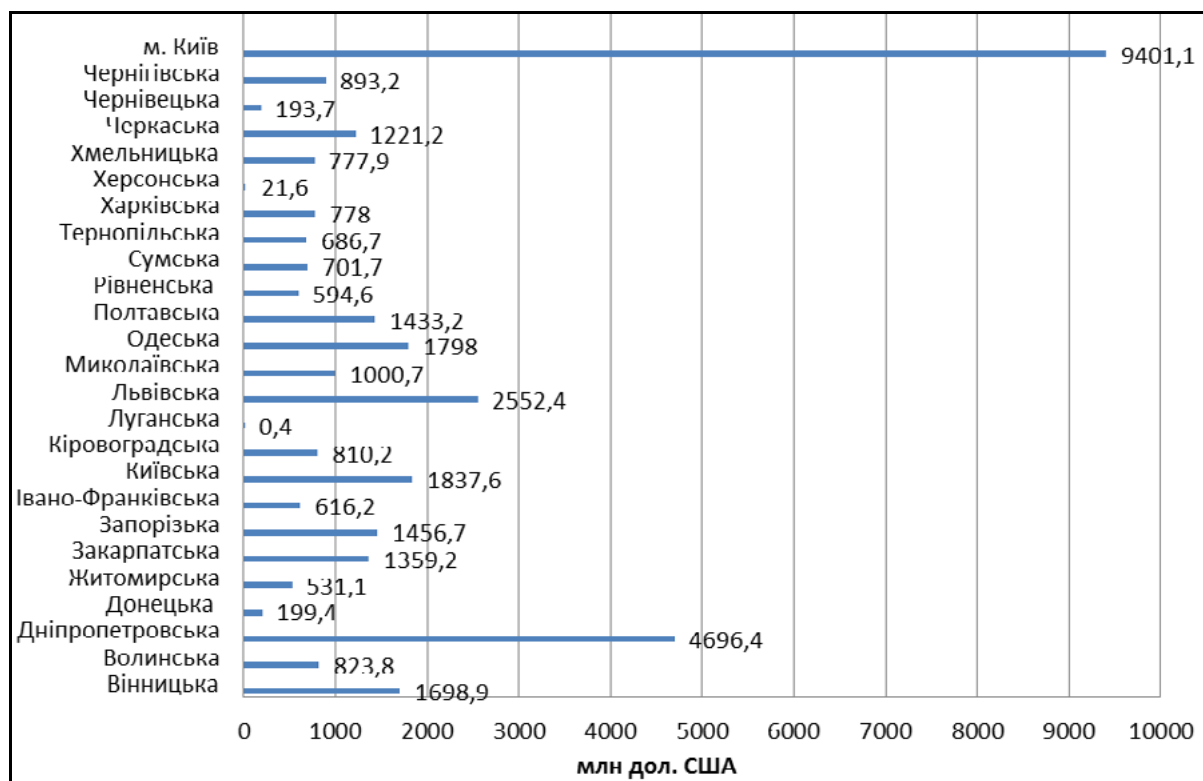

Рис. 1. Регіональні обсяги експорту товарів у 2023 р.

Джерело: побудовано за: [6]

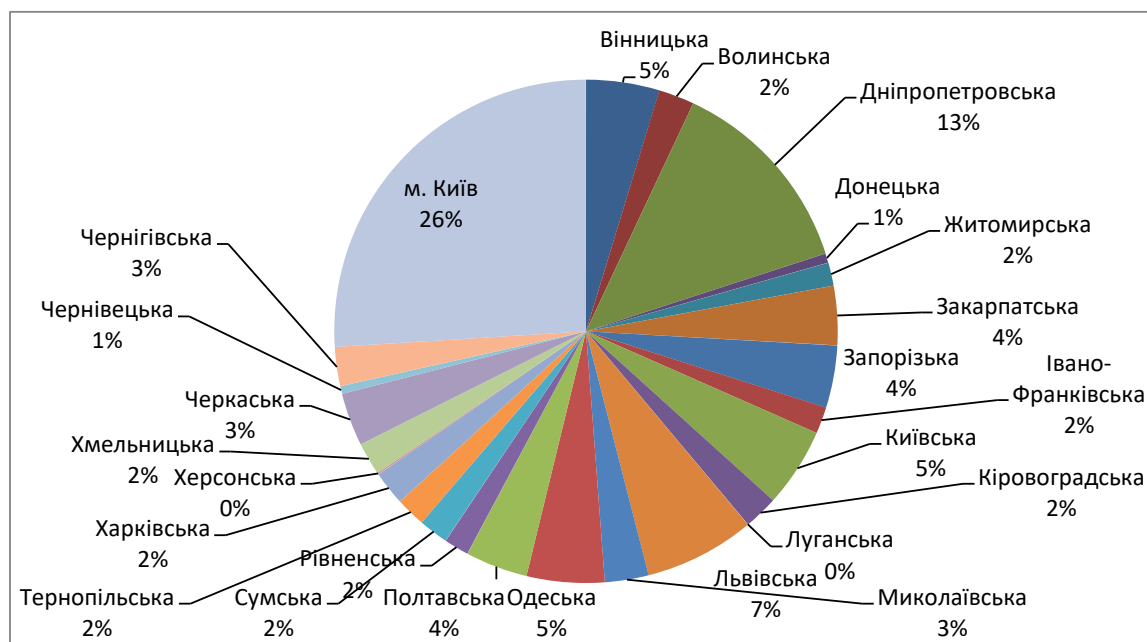

Рис. 2. Частка адміністративних областей України в загальному обсязі експорту товарів у 2023 р.

Джерело: побудовано за: [6]

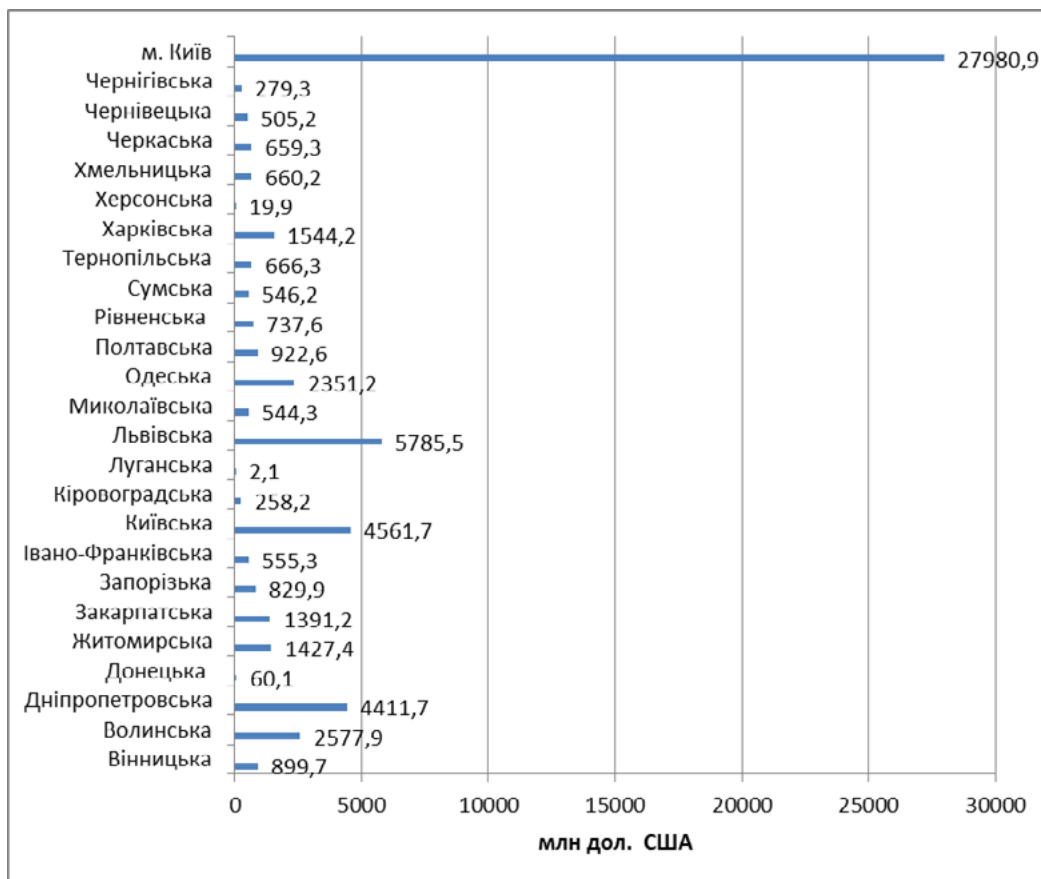

Рис. 3. Регіональні обсяги імпорту товарів у 2023 р.

Джерело: побудовано за: [6]

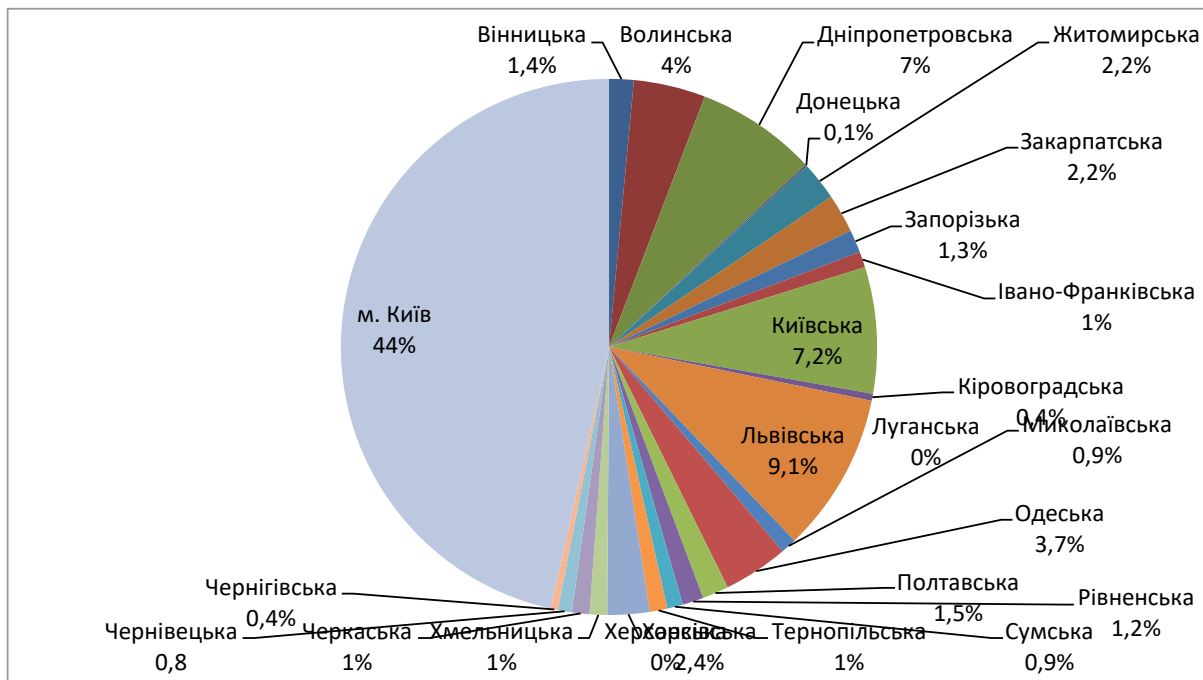

Рис. 4. Частка адміністративних областей України в загальному обсязі імпорту товарів у 2023 р.

Джерело: побудовано за: [6]

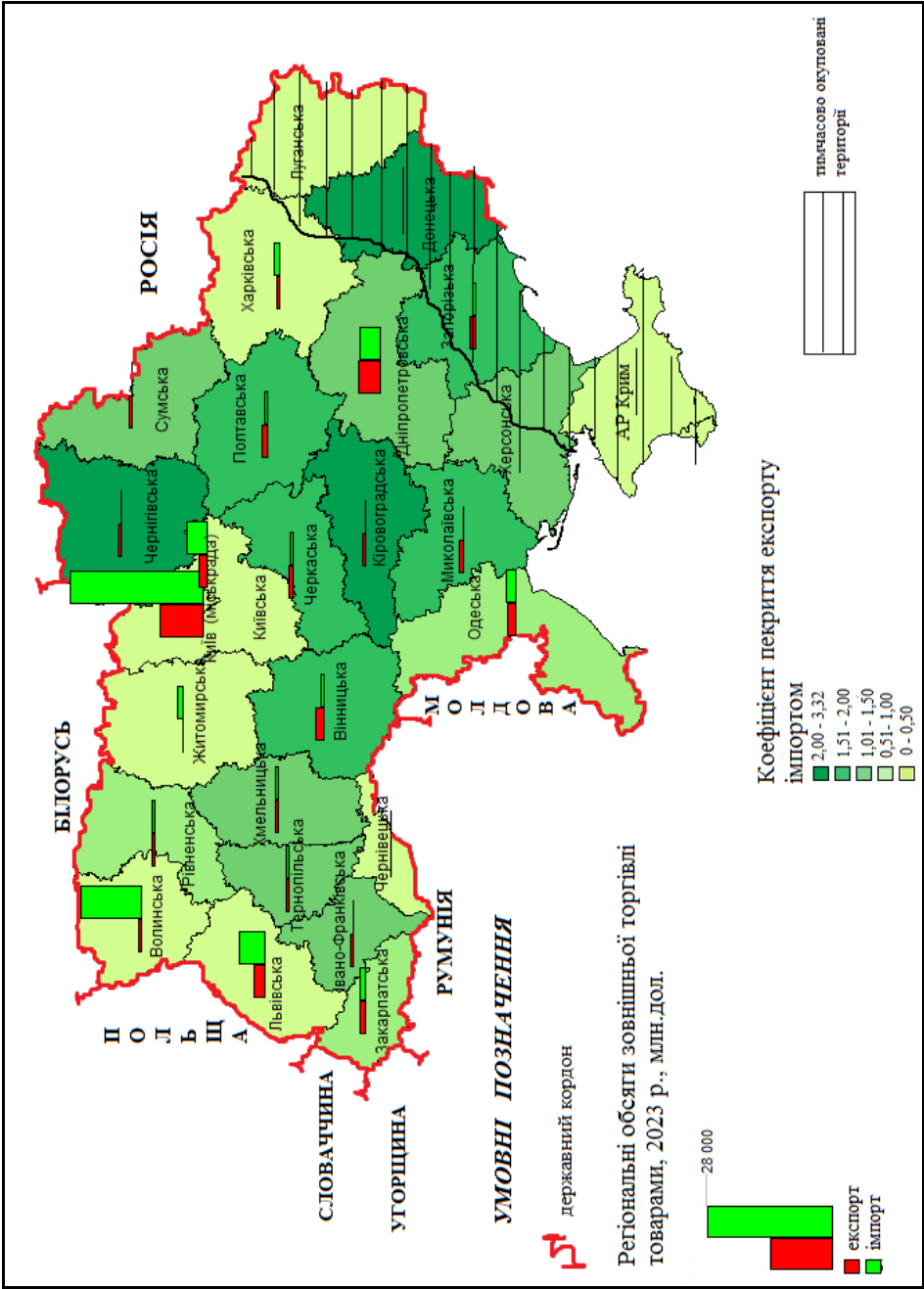

Рис. 5. Зовнішня торгівля товарами України у 2023 р.

За розрахованим показником покриття експорту імпортом нами виділено 5 груп регіонів. До першої групи регіонів з найнижчим коефіцієнтом (до 0,5) відносимо Волинську, Житомирську, Луганську, Львівську, Харківську, Чернівецьку області та м. Київ. До другої групи належать регіони з коефіцієнтом покриття експорту імпортом від 0,51 до 1,00 – Закарпатська, Одеська, Рівненська області. Третю групу (коефіцієнт 1,01–1,50) становлять Дніпропетровська, Івано-Франківська, Сумська, Тернопільська, Херсонська та Хмельницька області. До четвертої групи з коефіцієнтом від 1,51 до 2,00 входять Вінницька, Запорізька, Миколаївська, Полтавська, Черкаська області. П'ята група включає регіони з найбільшим коефіцієнтом покриття експорту імпортом (понад 2,00) – це Донецька, Кіровоградська та Чернігівська області (рис. 5).

Отже, розрахунки коефіцієнта покриття експорту імпортом показали, що 6 регіонів України з найменшими коефіцієнтами (до 0,5) мають найбільш незбалансовану зовнішню торгівлю товарами через значне перевищення імпорту над експортом. Натомість 8 областей України з найвищими коефіцієнтами мають значне перевищення експорту над імпортом, тобто додатне сальдо торгівлі й більш збалансовану зовнішню торгівлю товарами (рис. 5).

Таким чином, можемо констатувати, що найбільш уразливими від впливу воєнних загроз стали регіони України, які експортують переважно сільськогосподарську продукцію або товари з низьким рівнем доданої вартості. У регіонах, які до війни експортували переважно високотехнологічні товари, також спостерігається зменшення обсягів експорту наукомісткої та високотехнологічної продукції через воєнні дії, руйнування підприємств і комунікацій, втрату інтелектуального потенціалу [1].

Висновки. Отже, в Україні існують значні регіональні відмінності та диспропорції в обсягах зовнішньої торгівлі товарами, які значно посилилися в умовах воєнного стану. Лідером за експортом та імпортом товарів залишається м. Київ, на який припадає понад чверть усього експорту та майже половина всього імпорту товарів України. Натомість найбільше постраждала зовнішня торгівля товарами тих регіонів, які частково або повністю окуповані, де спостерігається істотне скорочення обсягів експорту та зменшення обсягів імпорту (Луганська, Донецька, Херсонська, Миколаївська, Запорізька області). В умовах повномасштабної російської агресії динаміка і структура зовнішньоторговельних зв'язків регіонів України зазнають значних трансформаційних змін, що потребує подальшого вивчення.

Новизна дослідження полягає в аналізі зовнішньої торгівлі товарами в розрізі регіонів України в умовах воєнного стану. Показано негативний вплив російської агресії на динаміку та обсяги зовнішньої торгівлі товарами регіонів України. Здійснено групування адміністративних областей України за розрахованим коефіцієнтом покриття експорту імпортом із метою виявлення найбільш проблемних регіонів із позицій експорту товарів.

Список використаних джерел:

1. Бабець І.Г. Зовнішньоторговельна безпека регіонів України: внутрішні та зовнішні загрози в умовах воєнного стану. *Регіональна економіка*. 2022. № 2. С. 101–110. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-2-11>
2. Бабець І.Г. Напрями зниження загроз зовнішньоторговельній безпеці регіонів України. *Регіональна економіка*. 2023. № 2. С. 50–59. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-2-5>
3. Батракова Т., Фоменко С. Сучасний стан зовнішньої торгівлі України в умовах економічної нестабільності. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 4 (04). С. 56–62. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.4-10>.
4. Гаврилюк І.І., Булик О.Б. Особливості зовнішньоекономічної діяльності Львівської області в умовах воєнного стану. *Таврійський науковий вісник. Сер.: Економіка*. 2023. Вип. 15. С. 252–258. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.15.31>
5. Гладкий О.В. Зовнішньоекономічні зв'язки регіонів України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин і зовнішньої політики країн світу* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Луцьк, 13 жовтня 2013. URL: <https://integrationconference2011.wordpress.com/2013/10/09/%d0%b7%d0%b> (дата звернення: 23.01.2025).

6. Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.01.2025).
7. Завгородній А.В. Географічна структура та основні напрямки зовнішньої торгівлі товарами Причорноморського регіону. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2019. Вип. 206. С. 305–318.
8. Карп'як М.О., Попадинець Н.М. Зовнішньоекономічна діяльність регіонів України в умовах російської агресії: структурні особливості. *Регіональна економіка*. 2016. № 1. С. 51–58.
9. Ксендзук В.В., Власюк Т.О., Сергієнко І.Г. Оцінка впливу наслідків війни на розвиток зовнішньої торгівлі товарами на урбанізованих територіях України. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 3 (105). С. 51–58. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-3\(105\)-51-58](https://doi.org/10.26642/ema-2023-3(105)-51-58)
10. Лапшин В.І., Кузніченко В.М., Овчаренко Ю.С. Стан зовнішньої торгівлі в регіонах України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2015. № 2. С. 255–267.
11. Лапшин В., Кузніченко В. Зовнішньоторговельна діяльність регіонів України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2016. № 2. С. 54–64.
12. Олійник Я., Ободовська В. Сучасний стан торговельно-економічного співробітництва регіонів України та Республіки Польща. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія*. 2017. № 1–2 (66–67). С. 8–15. DOI: <http://doi.org/10.17721/1728-2721.2017.66.1>
13. Пічугіна Ю.В., Гусенко О.С., Максимова Ю.О. Економічний аналіз розвитку зовнішньої торгівлі Одеської області. *Економіка та суспільство*. 2021. № 23. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-8>
14. Прищук Н. Географічні аспекти зовнішньоторговельних зв'язків України. *Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Сер.: Географія*. 2009. Вип. 36. С. 271–281.
15. Савонік Т. Сучасний стан зовнішньої торгівлі товарами Волинської області у контексті соціально-економічного розвитку регіонів України. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2018. Вип. 23. С. 51–55. DOI: <https://doi.org/10.35774/rarrpsu2018.23.051>
16. Соколовська О.М. Проблеми зовнішньої торгівлі України та її регіонів у контексті світової кризи. *Вісник економічної науки України*. 2020. № 1(38). С. 97–102. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.1\(38\).97-102](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.1(38).97-102)
17. Шемчук М.Ю. Статистичний аналіз участі найбільших регіонів України в експорті-імпорті товарів у 2018 році. *Інтелект XXI*. 2019. № 2. С. 79–83.
18. Fujita M., Krugman P., Venables A.J. *The Spatial Economy: Cities, Regions and International Trade*. Cambridge : MIT Press, 1999.
19. Krugman P. *Geography and Trade*. Cambridge : MIT Press, 1992. 156 p.
20. Puhach Serhii, Lazhnik Volodymyr, Mandryk Iryna. Spatial features of trade in goods between Ukrainian regions and France. *European Journal of Geography*. 2023. № 14 (1). С. 47–60. DOI: [10.48088/ejg.s.puh.14.1.47.60](https://doi.org/10.48088/ejg.s.puh.14.1.47.60)
21. Porter M.E. *The Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. (2nd ed). New York : Free Press, 1998. 592 p.
22. Tinbergen J. *Shaping the World Economy: Suggestions for an International Economic Policy*. New York : Twentieth Century Fund, 1962.

References:

1. Babets, I.G. (2022). Foreign trade security of regions of Ukraine: internal and external threats in conditions of martial law. *Regional Economy*, 2, 101–110. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-2-11>. [in Ukrainian].
2. Babets, I.G. (2023). Directions for reducing threats to the foreign trade security of the regions of Ukraine. *Regional Economy*, 2, 50–59. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-2-5>. [in Ukrainian].
3. Batrakova, T. & Fomenko, S. (2023). Current state of foreign trade of Ukraine in conditions of economic instability. *Digital economy and economic security*, 4(04), 56–62. <https://doi.org/10.32782/dees.4-10>. [in Ukrainian].
4. Gavrilyuk, I.I. & Bulyk, O.B. (2023). Peculiarities of foreign economic activity of Lviv region under martial law. *Tavria Scientific Bulletin. Ser.: Economy*, 15, 252–258. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.15.31>. [in Ukrainian].
5. Gladkyi, O.V. (2013). Foreign economic relations of regions of Ukraine. *Current problems of international relations and foreign policy of countries of the world: materials of the international scientific and practical conference*, (Lutsk, October 13, 2013). Retrieved 23.01.2025 from <https://integrationconference2011.wordpress.com/2013/10/09/%d0%b7%d0%b> [in Ukrainian].

6. State Statistics Service of Ukraine: *website*. Retrieved 20.01.2025 from URL: <https://ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
7. Zavorodniy, A.V. (2019). Geographical structure and main directions of foreign trade in goods of the Black Sea region. *Bulletin of the Petro Vasylenko Kharkiv National Technical University of Agriculture*, 206, 305–318. [in Ukrainian].
8. Karpyak, M.O. & Popadynets, N.M. (2016). Foreign economic activity of Ukrainian regions in the context of Russian aggression: structural features. *Regional Economy*, 1, 51–58. [in Ukrainian].
9. Ksendzuk, V.V., Vlasyuk, T.O., & Sergienko, I.G. (2023). Assessment of the impact of the consequences of the war on the development of foreign trade in goods in urbanized territories of Ukraine. *Economics, Management and Administration*, 3(105), 51–58. [https://doi.org/10.26642/ema-2023-3\(105\)-51-58](https://doi.org/10.26642/ema-2023-3(105)-51-58). [in Ukrainian].
10. Lapshin, V.I., Kuznichenko, V.M. & Ovcharenko, Y. S. (2015). The State of Foreign Trade in the Regions of Ukraine. *Foreign Trade: Economics, Finance, Law*, 2, 255–267. [in Ukrainian].
11. Lapshin, V. & Kuznichenko, V. (2016). Foreign trade activity of regions of Ukraine. *Foreign trade: economics, finance, law*, 2, 54–64. [in Ukrainian].
12. Oliynyk, Ya. & Obodovska, V. (2017). Current state of trade and economic cooperation between regions of Ukraine and the Republic of Poland. *Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Geography*, 1–2(66–67), 8–15. <http://doi.org/10.17721/1728-2721.2017.66.1> [in Ukrainian].
13. Pichugina, Yu.V., Gusenko, O.S. & Maksimova, Yu.O. (2021). Economic analysis of the development of foreign trade of the Odessa region. *Economy and Society*, 23. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-8>. [in Ukrainian].
14. Prytsyuk, N. (2009). Geographical aspects of foreign trade relations of Ukraine. *Bulletin of the Ivan Franko National University of Lviv. Ser.: Geography*, 36, 271–281. [in Ukrainian].
15. Savonik, T. (2018). Current state of foreign trade in goods of the Volyn region in the context of socio-economic development of the regions of Ukraine. *Regional aspects of the development of productive forces of Ukraine*, 23, 51–55. <https://doi.org/10.35774/rarrrpsu2018.23.051>. [in Ukrainian].
16. Sokolovska, O.M. (2020). Problems of foreign trade of Ukraine and its regions in the context of the world crisis. *Bulletin of Economic Science of Ukraine*, 1(38), 97–102. [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.1\(38\).97-102](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.1(38).97-102). [in Ukrainian].
17. Shemchuk, M.Yu. (2019). Statistical analysis of the participation of the largest regions of Ukraine in the export-import of goods in 2018. *Intellect XXI*, 2, 79–83. [in Ukrainian].
18. Fujita, M., Krugman, P. & Venables, A.J., (1999). *The Spatial Economy: Cities, Regions and International Trade*. Cambridge: MIT Press.
19. Krugman, P.R. (1992). *Geography and Trade*. Cambridge: MIT Press.
20. Puhach Serhii, Lazhnik Volodymyr & Mandryk Iryna (2023). Spatial features of trade in goods between Ukrainian regions and France. *European Journal of Geography*, 14(1), 47–60. <http://doi.org/10.48088/ejg.s.puh.14.1.47.60>.
21. Porter, M.E. (1998). *The Competitive Advantage of Nations* (2nd ed.). New York: Free Press.
22. Tinbergen, J. (1962). *Shaping the World Economy: Suggestions for an International Economic Policy*. New York: Twentieth Century Fund.